

Yayın Adı : Aksiyon
Referans No : 36933502
Renk : Renkli
Newslihter : <http://gold.ajanspress.com.tr/linkpress/6b88ee3f874945ea83eba02bd288744436933502c8be71b8bb5649b6b26724e32cd830e0>

Yayın Tarihi : 17.03.2014
Etki : Etkisiz
STxCM : 160,28
Küpür Sayfa : 38
Tiraj : 57970
Sayfa : 38

MEDYA

BELALARI ÇEKİYORUM ÜZERİME DEMEK Kİ!

İktidarın medyayı dizayn etmeye çalıştığı artık daha net görülüyor. Milliyet gazetesinde ikinci dönem yayın yönetmeni olan Derya Sazak'ın başına gelenler, Türkiye'nin medya üzerinden nasıl bir yöne evrildiğinin de ipuçlarını ortaya koyuyor.

CEMAL A. KALYONCU

Derya Sazak, bugünlerdeki tartışmaların tam odağında. Onun için ismi gündemden düşmüyor. Milliyet'in eski yayın yönetmeni Sazak, yazdığı **Batsın Böyle Gazetecilik** kitabıyla da basın tarihine bir not düştü şimdiden...

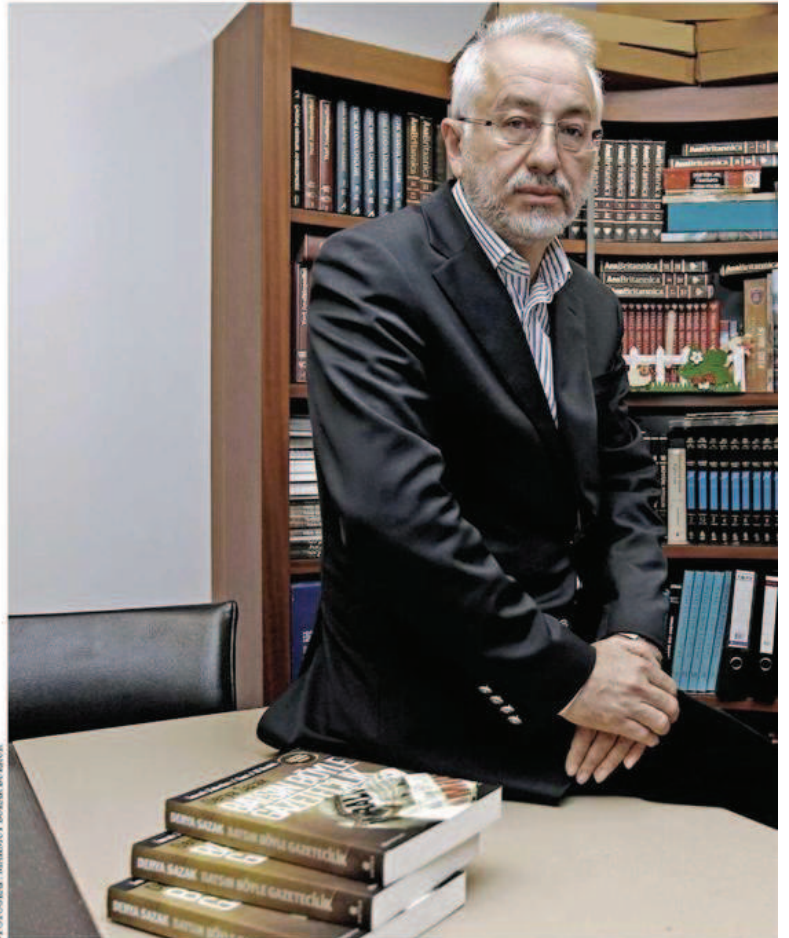
1995-98 arası yayın yönetmenliği yaptıktan sonra 2012'nin son aylarında tekrar aynı göreve gelen Derya Sazak'ın Milliyet'te yaşadıkları, normal bir zamanda konuşulduğunda gündem oluşturacak cinsten aslında. Ama kamuoyu her gün o kadar sarsıcı gerçeklerle karşılaşır ki bunlar normal bile gelmeye başlıyor bir süre sonra... Sonuçta kısa bir zaman dilimine sığmış bir gazeteci-patron-siyasetçi ilişkilerine dair ibretlik gelişmeler çıkmış ortaya... Sadece Derya Sazak'ın yaşadıkları da değil ortaya çıkan... Her geçen gün Türkiye'nin önemli basın patronları ve başka bir isim daha ilave oluyor buna...

-Battı mı gazetecilik? Nasıl görüyorsunuz şu anda?

Bu çok özel bir dönem. Bu dönemi anlamak çok zor. Yani herkes çıldırdı. Birisi demiş ya 'açık hava tımarhanesi gibi'. Tam öyle oldu. Türkiye'de medya hiç olmadığı kadar siyasi baskı altında. Bu biraz işte tek parti rejiminden, biraz 2014'le içine girdiğimiz bu seçimler sürecinden... Bir kere siyaset çok sert ve çok vahşi. Siyasetteki bu kıyasıya savaş, medyayı da araya almış, medyayı kusatmış ve sektörü deyim yerinde ise paramparça ediyor.

-Nerede başlıyor bu?

Özellikle bu 17 ve 25 Aralık operasyonlarından sonra, ama ben bunun başlangıcını Haziran 2013'teki Gezi'ye götürüyorum. Bu son operasyonlar hükümeti bir korku duvarına hapsetti. İşte önce bakanlar gitti. Bakanların çocukları üzerinden bu İranlı işadamı Reza Zarrab'ın aracısı olduğu altın trafiği ve ona bağlı dağıtılan komisyonlar, rüşvetler, sonra o operasyonun ikinci ayağında TÜRGEV üzerinden Başbakan Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan adı

FOTOĞRAF: HABERTÜRK BİLAL ERDOĞAN

gündeme geldi. Bir güç ve servet biriktirme durumu söz konusu. Aslında bunun başka göstergeleri de vardı bir süredir. Giderek eleştiriye tahammülsüzlük arttı. Yani bizim Milliyet'ten uzaklaştırılma sürecimiz bu tahammülsüzlüğün en somut örneğidir. Mesela Obama demeci yayımlandı Milliyet'te. Ama biz tepki aldık. Ne tepkisi idi anlayamadım. Hâlâ da anlayabilmiş değilim. Obama, düşünün, ikinci döneminin ilk büyük mülakatını Türkiye'de saygınlığı olan bir fikir gazetesine veriyor. Belki o demecin Sabah'ta yayımlanmasını istiyor. Belki Türkiye deyince sadece Tayyip Erdoğan ve medyası anlaşılсын. Yine İmralı tutanaklarının yayını ile ortaya çıkan, işte 'sabotaj, kışkırtma' falan gibi söylemler ama öte yandan giderek sadece 'herkes işine baksın, siyasetçi siyasetini yapsın, gazeteciler de gazeteciliğini' diye yazdığı için Hasan Cemal'i de Balıkesir meydanındaki o ünlü konuşma ile 'batsın sizin gazeteciliğiniz' söyleminin içine alıp hepimizi hedef hâline getiren bir başbakan...

-Bunun taşları nasıl döşendi? Bunu medya mı, siya-

set mi inşa etti?

Birlikte. Bunu biraz hani daha yakın bir tarihe de götürebiliriz. Geçen 10-20 yıla döndüğümüzde medya 90'larda zayıf iktidarları ve koalisyonları kullanarak güçlendi. Zayıf koalisyon partileri de medyadaki ilişkilerini kullanarak iktidarlarını sürdürdüler. Bu bir saadet zinciri idi. 90'ların sonunda kırıldı. Yani Doğan ile Sabah Grubu diyelim, işte Aydın Doğan, Dinç Bilgin, iktidarlar onlara göre şekillendi. Bazen Tansu Çiller'i bir tarafa gördük, bazen Mesut Yılmaz'ı. Ama medya sermayesini güçlendirdi. Gazetesi olanlar TV'ye girdiler. Sonradan enerji ve diğer şeyler derken işler çeşitlendi. Mesela Dinç Bilgin böyle bir sürecin sonunda Etibank'ın içinin boşaltılması sonucu battı. Şimdi 90'larda böyle olumsuz örnek vardı. Tayyip Erdoğan iktidara geldiğinde 2002 ve 2003 sonrası, önce bu ilişkilerden kendini soyutlamaya çalıştı. AKP kurulduktan sonra o 28 Şubat'ın biraz Erbakan-Çiller'le olan psikolojik çatışmalara da dayalı soğuk dönemini aştık ve tekrar iyi ilişkilerle yola çıktık. 2007 cumhurbaşkanlığı seçim sürecine kadar Türkiye'de bir dizi olay oldu, sivil iktidara karşı. Sonraki süreçte de bu gelişmeler devam etti. Bu süreçte Başbakan medyayı bir tehdit olarak görmüyordu. Başbakan'ın simdilerde gösterdiği tepkilerin miladını ben 2010 Referandumu olarak görüyorum. O ana kadar değişik çevrelere de açık olan AKP yönetimi birdenbire bu yüzde 58'i görünce bir tür zafer sarhoşluğuna kapıldı. Ve 2011 seçimlerinde de yüzde 50 ile gelince konumlarını pekiştirdiler. Artık dediler ki "Türkiye bizden sonulur." Tek parti rejimi...

-17 Aralık operasyonu hükümete bir darbe mi?

Hayır, hiç böyle bir şey yok. 17 Aralık en yalın şekliyle bir yolsuzluk olayıdır. Bakan çocuklarının Zarrab ile girdikleri alışverişin dışa yansımalarıdır. Bir suçüstü hâlidir, akçeli bir konudur. Yani nüfuz kullanımı var. Dolayısıyla eğer bir darbe varsa bu, yolsuzlukları açığa çıkarmaya dönük girişimlere yönelik bir hukuk darbesidir. Savcılar ve yargıçlar değiştirildi, darmadağın edildi. Bir an önce fiilen el değiştirdi diye HSYK yeniden düzenlendi, 4-5 bin tane polisin yeri değiştirildi falan. İnternet Yasası, şimdi yine MİT Yasası'ndaki düzenlemelerle bir şey kurulmak isteniyor. Bugünlerde ben bu George Orwell'in 1984'ünü okuyorum. 1984, II. Dünya Savaşı sona erdiğinde daha çok bu soğuk savaşa giden dünyada tek tip bir rejim inşası ve de büyük gözetim yani toplumu yukarıdan izleyen, ona tek bir düşünce, dil, düşünce sistematigi oluşturmaya çalışan şey. Bir sistem, model, otoriter düzen arayışı. Ama asıl olay şu. Bunu ben çok önemsiyorum. Orwell'in betimlediği dünyada gerçekliğin denetim altında tutulabilmesi için bellekten ve geçmişten yoksun bir toplum oluşturulması amaçlanıyordu. Şimdi bizde de bu bellek sürekli aşındırılıyor.

-Havuz medyası sayesinde mi?

O da var. Bu ses kayıtları üzerinden. Mesela montaj ya da dublaj... Yani tamam, bir baba ile oğul arasında geçiyor ama yani işte gece karanlık oldu, hepsini eritemedik, 30 milyon kaldı falan. Burada o konuşmanın içeriğinin bir anlamı ve değeri yok

► Başbakan Recep Tayyip Erdoğan

mu? Orwell'in 1984'üne tekrar dönersek bu, toplumsal belleğin felç edilmesi dediğimiz şey. İnsanların neye inanacakları konusundaki kendi aklı ve muhakeme güçlerini yitirmeleri. Çünkü o kadar çok dezenformasyon var ki ya da o kadar çok tek merkezli enformasyon var ki bir süre sonra kendi kanaatlerini, doğru düşünme yeteneklerini kaybedebiliyorlar. Mesela Orwell'in kitabında 'gerçek bakanlığı' diye bir şey var. Bütün medyayı, kamuoyunu yönlendiren bir tek merkez. Mesela Times gazetesini ele almış, olay İngiltere'de geçtiği için. Times gazetesinin belirli bir sayısında gerekli görülen tüm düzeltmeler bir araya getirilir getirilmez o sayı yeniden basılır. Asıl sayı yok edilir. Ve arşivde asıl sayı yerine düzeltilmiş sayı yerini alır. Üstelik bu değiştirme işlemi yalnızca gazeteler için değil, kitaplar, süreli yayınlar, broşürler, posterler, filmler, ses bantları, karikatürler, fotoğraflar, siyasal ya da ideolojik bakımdan önem taşıyabilecek her türlü belge için de geçerlidir. Giderek geçmiş, günü gününe dakikası dakikasına güncellenir. Böylece partinin tüm öngörülerinin ne kadar doğru olduğu belgelerle kanıtlanmış olur, hem de günün gereksinimleri ile çelişen tüm haber ve görüşler kayıtlardan silinerek. Artık tüm tarih gerektiğinde sık sık kazanın ve yeniden yazılan bir parşömene dönmüştür diyor. Kanaltürk'te bir programda Adem Yavuz (Arslan) söyledi. Cumhuriyet Bassavacı, İstanbul'daki, bu 17 ve 25 Aralık tarihleri operasyonu başladıktan sonra emniyete ve mali şubeye bir yazı gönderiyor. 15 Aralıktan itibaren bu soruşturmada adı geçen, bütün takip konusu olan görüntülerin, kayıtların, ses bantlarının falan silinmesi isteniyor. Bakın, Reza Zerrab, bakanların çocukları bırakıldı, ama bu soruşturma devam ediyor. Daha iddianame yok ortada. Bakanlar ile ilgili felekeler seçim var diye Meclis'ten kaçındı, ondan sonra iade edildi savcılıklara. Bir de yetmediği gibi deliller yok ediliyor. Türkiye'de toplumsal bellek çabuk yoruluyor ve çabuk dağıtılıyor. Onun için 17 ve 25 Aralık operasyonları ile başlayan sürecin kamu vicdanında yerini bulması ve aklanması gerekiyor. 40 yıllık gazetecilik dönemimde bir başbakanın evinde ya da çevresinde ya da ailesinde böyle milyarlık servetlerin konuşulduğunu hiç hatırlamıyorum.

-Yolsuzluklara karşı halkın tepkisini nasıl görüyorsunuz?
Bunu halkın kanıksaması, kabul edilemez. O zaman bu ahlaki bir çöküş olur. Benim burada yadırgadığım bir şey var. Ben sonuçta hayata soldan bakan, sol fikirleri olan bir insanım. Ama muhafazakâr çevre, daha dindar, inançlı, daha müteveddin. Bu hayatta yaşadıklarımızın, tamah ettiklerimizin, etmediklerimizin ölümden sonraki hayatı belirlediğine inananlar, nasıl bu kadar dünyevi olup bu kadar para pula tamah ediyorlar? Sadece iktidar gücünü pekiştirmek adına düşmanlar yaratma yoluna gidiyorlar? Sonuçta o insanlar da sizin gibi inançlı insanlar.

► Milliyet'te patron-hükümet-yayın yönetmeni çatışması bu haberle başladı.

-Ve bu bir siyaset uğruna yapılıyor.

Evet, yani bunu ben çok yadırgıyorum ve tabii böyle olmadı hiçbir zaman. Toplumsal belleği aşındırma, yani Orwell'in dünyasına döndük meselesi bu. Bu otoriterleşme, insanların algılarını, beyinlerini yukarıdan yönlendirme, bir otomasyon toplumunu ortaya çıkarıyor.

-Sonuçta ne olur?

Ben bunun sandığa yansayacağını düşünüyorum. Büyük bir yozlaşma ve çürüme var. Buna hiçbir şey olmadı gibi bakamaz. "Canım Türkiye'de her dönemde yolsuzluk oldu. Toplum bunu kanıksıyor." Hayır. Bakın toplum buna duyarlı tepkiler de veriyor. Yani temiz toplum, temiz siyaset diye de kavramlar üretti bu toplum. Yani 'bu toplum buna alışır, benim memurum işini bilir, canım ne var, devletin mi kasası soyuluyor' demiyor insanlar. Orada bir eşik var, o eşik aşıyor.

-Biz ne durumdayız şu anda?

Tayyip Bey'in her gün sürekli TV'lerde söylemesi karşısında insanların zihni bulandığı için inanmayacaklardır bir kısmı. Fakat bu kadar servet neden biriktiriliyor? Bu faili meçhul bir kaynak yani. Nereden geliyor ve ne yapılacak? Yani şimdi Batı da bunu sorguluyor. Bu sadece Kasımpaşa'dan çıkan genç bir adamın varlıklı siyasetçi olma şeyi mi yani? Öte yandan bu büyük güç elinizdeki başka imkanlarla, yasalarla birleştiği zaman, yarın işte cumhurbaşkanı seçilirse ya da hükümeti kendine göre şey yaparsa... Bu büyük maddi imkanlarla donatılmış tek adam rejimi... Dolayısıyla burada bir şey var. İktidar gücünü çok fazla kendi gücü hâline dönüştürüp oradan bir tek adamlık, otoriterleşme, hegemonya falan kurma... Bence toplumda hâlâ adaletsizlikler, yoksulluklar var. İşte insanlar güç bela işlerini güçlerini sürdürüyorlar. Bir de alışılmış bir düzen var ama bu kadar siyasetin, siyasetçinin zenginleştiği bir düzene de mutlaka tepki verir. Bir de cemaati bu kadar hedef alarak bir düşman kitle hâlinde görüp oraya dönük aşağılayıcı sözlerinin de o dindar tabanı rencide ettiğini düşünüyorum.

-17 Aralık'tan sonra doğru yapıldı diyebileceğiniz neler var aklınızda?

Bence yok. Atlaya atlaya gidiyoruz ama paralel yapı mesela. İmralı zabıtlarında paralel yapıdan söz ediyor.

-İlk Öcalan kullanıyor paralel yapı ifadesini...

Evet.

-Kitabı ne zaman yazmaya başladınız?

Bu olaylar üzerine kasımda yazmaya başladım.

-Her şeyi yazdınız mı kitapta?

Yazdım. Kendime sakladığım tek bir satır yok. Bunları yaşadım ben 2013 Türkiye'sinde. İyi şeyler yaptık. Haberciliğin, namuslu, bağımsız gazeteciliğin gereğini yaptık. Ama bunu siyasi iktidar içine sindiremedi. Onlar bir taraftan üstümüze geldi. Gazetenin sahibi de zayıf kaldı bu baskılar karşısında. Dolayısıyla ikili bir baskı altındaydık.

-Bir taraftan da gülerek yaptım Milliyet'i diyorsunuz.

Valla çok rahat çalıştım.

-Kitabı yazarak rahatlamış oldunuz mu?

Kitap benim bu mesleğe borcumdu, onu ödedim.

Kitapla bu dönemde olanları gelecek kuşaklara emanet ediyoruz. Türkiye'de ne olduğunu okusunlar. Kim onurluca bu işi yapmış, kim ne bile-yim iktidarların dümen suyunda gitmiş. Ha benim de hatalarım var. İşte Hasan Cemal olayında belki daha fazla direnmeliydik.

-Kızgın mısınız birilerine?

Yok, değilim. Zaten başlarken onu dedim. Gazetecilik yapılmıyor. İstenirse yapılabilir. Ben de inadına gazetecilik diye başladım. İmralı zabıtları dediğimiz notları verelim ki toplum her şeyden haberdar olsun. Ama burnumuzdan getirdiler. Kan kusturdular.

-Demirörenlerden tepki geldi mi kitaba?

Her hâlde okumuşlardır ama şu ana kadar ses-sizlik var. Gazeteler kamusal araçlardır. Oradaki özel denilen her şey kamusaldır aslında. Gazete yaparken başımıza gelen işlerdir. Başbakan ya da başbakanın uçagından arayıp siz Erdoğan Demirören'e baskı yapıyorsanız o da gelip bana 'Hasan Cemal'e yazdırma' diyorsa bir gün bunlar açığa çıkar. Çıktı da. İmralı zabıtları haberini yayımladıktan sonra Başbakan'ın Balıkesir meydanında yaptığı konuşmada 'Batsın sizin gazeteciliğiniz' söylemi üzerine, o gün akşamüzeri gazete-ye geldiğimde, Erdoğan Demirören son derece üzgündü. Bir ara bana bu tepkilerden duyduğu rahatsızlıktan da söz ederek 'Biliyor musun hayatımda ilk defa ağladım' dedi. Ben bunu kitaba bir ölçüde yansıtmıştım ama ses kaydı işte internete düşene kadar ya da TV'lerde haber olana kadar ben doğrusu bu şekilde Başbakan'ın ağır hakaretler yağdırıldığını bilmiyordum. O yüzden de dehşete kapıldım. Başbakan Erdoğan bana da ağır hakaretler yağdırıyor, haberi yapan muhabirimize de. İşte Erdoğan Demirören'i baskı altına alıyor. En son 'bu namussuzları işten çıkartın' falan diyor. Şimdi bu telefon konuşması İmralı'yla başlayan Gezi ile son bulan bizim Milliyet'teki tasfiye sürecinin başlangıcı. Ondan sonra işte sırayla bu baskılar Hasan Cemal'i, beni, Can Dündar'ı, hepimizi işte Milliyet'ten uzaklaştırıyor. Bunun kişisel bir hakaret olmanın ötesinde gazete sahibini baskı altına alarak medyaya, işte başka örnekleri de çıktığı gibi 'Alo Fatih'ler, Ferit Şahenk'ler, NTV'ler; Yiğit Bulut'u bir şekilde NTV'ye ilaştirmeler falan...' Bunlar siyasette iktidarların basını ne şekilde dizayn ettiğinin açık bir kanıtı. Başbakan da bu kanıtı bu ses bandıyla sunmuş oldu. Şu ana kadar da yalanlanmadı. Bu baskıdan sektör bütünüyle kaybediyor. Bir de gazetelerin hükümet baskısıyla girmediklerini toplum haber portalları ve benzer mecralardan okuyor. Başbakan'ın çocuğu ile ilgili konuşması 5 milyon kişi tarafından izlenmiş Youtube'da. Yani bunun için MİT Yasası'na birtakım gizlilik şeyleri falan koyuyorlar ama bunlar olmaz. Bunlar olduğu zaman başka bir rejime dönüyorsunuz. Putin'in Rusya'sında bile bu kadarı yok yani.

-Sizin çetin ceviz olduğunuzu biliyorlar mıydı?

Tanımıyorlarmış beni. Ben de onları tanıımıyordum aslında. Bir yerde söyledim. Hatta beni niye seçtiler diye şaşırımdım. Çünkü 28 Şubat'ı bi-

► Milliyet gazetesi sahibi Erdoğan Demirören

lenler veya benim bütün gazetecilik hayatıma başkanlar hep bu ayrışıklıkları görürler. Bakın Ankara yıllarında, ben çok genç bir muhabirken rahmetli (Necmettin) Erbakan Hoca ve çevresindeki bütün milletvekilleri ile hatta gazetecilerle çok yakın dostluklarım vardı. Bir anımı aktarayım. 1980 öncesinde, Erbakan Hoca'nın evinde mantı günleri yapılırdı bazen, Ankara gazetecileri ile... Oraya Ugur Mumcu, Uluç Gürkan, ben, Zeki Ceyhan giderdik. Abdurrahman Dilipak, sonra Şener Battal, Oguzhan Asiltürk de olurdu orada. Hoca bizi, Ugur Mumcu'yu filan MSP-ML diye çağırırdı. MSP'nin Marksist Leninist kanadı. Erbakan Hoca çok espriliydi. Gazeteciliğimi hep dostluklar üzerine inşa ettim. AKP kadrolarının da büyük çoğunluğu ile mesafeli bir dostluğum vardı. Önemli olan güç ilişkileri değil, doğrular ve mazlumiyetler. Çünkü dönem değişir, o zamanki muhalifler iktidar olur. Bugün TV'lere çıkıp onu bunu tehdit edenler acaba iktidar değiştiğinde sokağa çıkacaklar mı çıkmayacaklar mı ya da nasıl gazetecilik yapacaklar, çok merak ediyorum.

-Daha yeni köşe yazarı olmuş birileri de çıkıyor gazete patronlarına hiza veriyor!

Rezalet ya! Onlar jurnalcı ve tetikçi. Gazeteci değil onlar. Onların misyonları o, yani bu lafı ettirmeyin bana. Utanç verici.

-Batı'da gazete yayın yönetmeni daha çok patronla mı mücadele eder, iktidarla mı?

Evet, o konuda da çok okudum, araştırmalar yaptım. Rupert Murdoch'ın Haberlerin Efendisi kitabını okuyorum, orada bir tek siyasi şey görmedim. Türkiye medyasında sorun şu: Sonradan medyaya dâhil olan patronlar...

-İsteksiz patronlar...

Onlar patron bile değil, tayin ediliyorlar. Onları kastetmiyorum. Hevesle diyelim, itibar ve prestij kazanma adına yine 2000'li yıllardan sonra bu piyasaya girenler, işte Erdoğan Demirören örneğinde olduğu gibi "Beyefendi gazete aldım. Başına kimi getireyim?" diye sorduklarında işte 'Akif Beki falan' diyorlar. O zaman editöryal bağımsızlığı ya da gazetecilere ait olan editöryal yetkiyi peşinen siyasi iktidara vermiş oluyorsun.

-Nasıl bir gazetecilik beklirsiniz gelecek on yıllarda? Şu anda dip mi yaptık?

E tabii yani bu siyasi baskılardan, iktidar etkisinden, havuzlardan arınmış bir medyaya doğru gitmek zorundayız. Gazeteciler daha fazla dayanışmalı. Bu editöryal bağımsızlığı yeni sözleşmelere belki dayandırmak gerekiyor. Medya da kendini daha bağımsız konumlandırmalı. Aksi hâlde iktidarın gölgesi veya medya üzerindeki bu gölge, iktidar odaklı gazetecilik, mesleğimizi bitiriyor. Hâlbuki gazeteci muhaliftir.

-Sizin medyada görev alma süreçleriniz de hep tehlikeli olmuş. Birincisinde 28 Şubat olmuş, şimdi de böyle bir süreç girdik.

Valla ben belaları çekiyorum üzerime demek ki! Ama hep öyleydi. ■

e-mail: c.kalyoncu@aksiyon.com.tr